

KELET.

POLITIKAI ES KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Szerkesztői szállítás:

Főttér 4-ik szám havá a lap szellemi részét illető közlemények czimzandók.

ÁZ ÉRTÉKESE CZIKKEK DINAZTATNAK.
Kéziratok nem adnak vissza.

Kiadó-hivatal:
Stein János könyvkereskedése, havá az előfizetések és hirdetések küldendők.

Hirdetési díjak

Hatszór hasábozott garmond sor vagy annak tere 6 kr.
Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakribb hirdetéseknel külön kedvezményt is nyujt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppell Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus den Wollzeile 36.) Haasensteint et Voigler (Wallischgasse 10.) Bud. Mosse Publicistische Bureau Budapest. Haasensteint et Voigler hirdetés köv. irodája. Weiss mór hirdetések felvételi irod. Bécsben Wollzeile 18. és Budapest szervitátor 5. sz.

Nyitleri czikkek

garmond sora után 25 kr. fizetendő.

A költségvetés.

Azon sok ügy közül, a melyek a magyar parlament asztalára kerülnek, tekintettel az ország jelenlegi helyzetére, egyik sem bír oly nagy fontossággal, mint a költségvetés. Soha keserveesebb család nem érte az erejét mindig tulbecsülő nemzetet, mint a mikor rájött a nagy pénzügyi zavarra, melybe tudtán kívül belemászott. Egy egész szédítő örvény táruult egyszerre szemünk elé s mint, a kit váratlan csapás ér, egyszerre megingott minden bizalmunk saját életképességünkben. És a mily mértékben megdöbbentünk szomorú állapotaink felett, oly mérvben jöttek kívül is a bizalmatlansági nyilatkozatok, a melyen sértő szemrehányások és az általános hitelvezettség. Szerfelett keserű napok voltak ezek; mélyen kellett éreznünk, hogy a sok szép írott jog mellett, mennyire képes elsilányítani egy ország erejét az egyszerű pénzkérdés. Mily káros hatást képes gyakorolni az állami élet minden ágára a közgazdasági romlás. Miként sodor magával mindent e romlás és miként okoz maga körül mindenfelé sokkal nagyobb rombolásokat, mint a mekkora baj ő egymagára.

Óriási feladatok közé tartozott csak megállítani ezt a rohanó árt, hogy tovább ne terjessze pusztításait. A nemzet szerencsére, mintegy ösztönyszerileg vetette magát a vész elé. Az országnak egyik igen tekintélyes pártja vezérével együtt feladta a jövőért követelt utat, hogy segítsen megmenteni a nemzetet a jelenben. Áldozatul hozta az ezután megvalósítandó eszméket, a megszabadulás közvetlenül égető szükségének.

E végre létesült a fusió, tisztán közgazdasági czélatokkal. Egyfelől határainkon belül a pénzügyi egyensúly és Ausztriával szemben a bank- és vámkérdések megoldása érdekében. Ez utóbbi kérdésnek kikötőbe jutása ugy látszik roppant nehézségekkel jár, de a megoldás, ha csak nem akarunk Ausztriával végkép szakítani, nem csak mi tölünk, hanem inkább a szomszédtól függ. És így Ausztria impertinentiájáért enmagunkat nem is vádolhatjuk. A minek azonban keresztülvilele tisztán tölünk függött, az államháztartás mérlegének javítása, ez sikerült is.

És ez egyesegyedül a fusió és a jelenlegi kormány érdeme. Igaz, a nemzet is sok áldozattal járult a helyzet javításához, de ha egyszer sebet ejtettünk enmagunkon, nem kívánhatjuk, hogy az operáció, a gyógyítás másnak fájjon. Elég az, ha akadt orvos, a ki a gyógyítást keresztül tudja vinni.

És ezt az orvost valóban meg is találtuk. Az új exposé igen örvendetes tanu-

sága, hogy gyógyulunk. A defecitok tántogósebe kezd forradni és évről-évre nyer erőben a kór által meggyengített ország. A gyógyításnak kettős módja: a bevételek emelése és a kiadások apadása a legszebben van keresztül vive. És a mi az ország adózó polgáira nézve különösen megnyugtató lehet, a meg takarítás kétszer oly nagy, mint a jövedelem emelés. A jelenlegi évhez képest ugyanis 5 millió megtakarítás és 2½ millió jövedelem emelkedés van előirányozva. A ki a pénzügyminiszternek remek beszédét olvassa, láthatja belőle, hogy e számítás nem képzelet, hanem a legkellemetlenebb eshetőségeknek is szám bavevételével van alkotva.

A két és fél millió emelkedést kötségtelenül közgazdasági viszonyaink javulása hozza magával és így határozottan állíthatni, hogy adófelvitelünk az eddigénél nagyobb mértékben nem terheltetnek, tehát helyzetük nem lesz rosszabb, míg az állampénztáró folyton javul.

Ez igen kedvező kilátás a jelenlegi viszonyok közt, és mi örömmel mondhatjuk el, hogy a fusió a magára vállalt feladatok azon részében, melyek kivitele töle függött, megfelelt a várakozásnak.

J.

— **Országgyűlés.** A képviselőház oct. 30-iki ülésében Széll pénzügyminiszter terjesztette elő exposéját, mit egész terjedelmében közlünk. Elfogadta ezután a ház a főrendiháznak a kisebb polgári peres ügyekről szóló törvényjavaslaton tett módosításait. A napirendhez, a banktörvényjavaslatához Ráth Károly szólott elsőnek s azt bizonyította, hogy az osztrák nemzeti bankkal kötött egyezés nem felel meg a nemzet várakozásának, s szembe kell nézni azzal a feladattal, melyet ez esetre pártkülönbség nélkül kitűzött maga elé a nemzet minden rétege, t. i. az önálló bank felállításával. A második szónok, gr. Dessewffy Aurél a jobboldali ellenzék álláspontját írta körül. A gróf elfogadta a javaslatot, émbér részletei ellen több kifogása volt.

A képviselőház oct. 31-iki ülésében elnök bemutatja Simay Gergely szamosújvári képviselő megbízó levelét s Tisza Kálmán bemutatja a meggyék 1878-ik közigazgatási érvá- és gyámhatósági költségeinek viseléséről szóló törvényjavaslatot. Ezután a bankvita folytatása következett. Első szónok Simonyi Ernő volt. Legnagyobb helyet beszédében az foglalt, hogy felvágosítást követel az indokok felett, melyek miatt az uralkodó az önálló bankot ellenzi. A második szónok Kállay Béni volt. Szerinte a bankügy önállósága nemzetgazdasági fölívágásunknak nem eszköze, de következménye lehet csak, s így előlése időt igényel. Utánna Orbán Balázs szólott, s helyf külön véleményét

ott rémitgessék a delnök gyöngéd idegeit s a férfiak kedvét elvegyék a pezsgős pohártól. Véres áldozatokban sem gyönyörködünk többé — ha csak véletlenül nem tartozunk a muszka uralkodó-család tagjai közé — s nem csapunk öröngő orgyákat sem barátaink, sem ellenségeink sirjai fölé.

Oh nem! Hanem, mikor a mindenható kalendarium fölemeli intó szavát, hogy ismét itt van az „emlékezésnek ideje”: nosza, mozgásba jövünk, megköjtjük a koszorúkat, fölgyújtjuk a mécseket s aztán kizarándokolunk a temető kertbe.

Ugy-e: mennyivel gyöngédebb, finomabb kifejezése az emlékezésnek?

Nem a temetőt varázsoljuk be az élet örömei közé, hanem a sirkertet diszitjük föl néhány órára, az élet zománczával.

Nem azt mondjuk, hogy: „Élők, szomorkodjatok!” hanem kevés hja, hogy ilyen szavakra nem fakadunk: „Halottak, vigadjatok!”

S nem tehetők-e teljes joggal ezt?

Hiszen azokat az illatozó, pompás virágokat, azokat a lengő-libegő szalagokat, azokat a ragyogó, színes léngokat nem az élőkől raboltuk-e el, hogy fölajánljuk a halottak számára?

Mert mi mindenek felett áldozatkösz halandók vagyunk!

Igen: fényesen, pompásan, finoman ünnepli a mai kor, a „halottak napját” s én nem tudom, barhogy küzdök is magammal, mégis komor, misantrop gondolatok lepik meg lelketem, mikor ott bolyongok a gazdagon fölcziczomázott sírdombok között.

A halottak nyughelyeiről az élők gyarlósága vigyorog reám.

hez járult. Az utolsó szónok Prileszky Tádó volt, ki a kormány javaslatát elfogadta.

— Az első folyamodásu törvényszékek újja szervezése, illetőleg a törvényszékek és ügyészségek számának reductiója folytán az igazságügyminiszter az első folyamodásu törvényszékeknel 653, az ügyészségeknel 128, s így összesen 781 egyénnel apasztotta a létszámot, a mely lezállítás az egész létszám több mint tíz százaléknak felel meg.

A képviselőház összeférhetetlenségi bizottsága k'mondta Tincu szászvárosszéki képviselő megbízásának elvesztését s passiv választási képességének három évre való felfüggesztését, miután a megbízó levél bemutatása a törvény által megszabott formák közt az elnök ismételt felszólására nem történt meg.

Az ipari szakoktatás orsz. rendezésére vonatkozó javaslatot a vallás- és közoktatásügyi miniszter legközelebb fogja az országgyűlés elé terjesztetni. E javaslatban a nyáron működött szakbizottságnak véleménye szerint az iparosok oktatása két fokon esztendő. Az iparoktatás alsó fokán minden oly városban, hol iparosok laknak, az illető városok anyagi erején — de szükség esetén államségélylyel állíthatnának fel az iparos tanulók számára iskolák, ugynevezett mesterinas iskolák. Az ipartanítás második fokán pedig egyelőre Budapestnél állíthatnák fel egy középokú ipariskola, melyben az építészek, gépészek és vegyiparral foglalkozók közül oly egyének oktatására nyújtának alkalmat, kik az ipar megnevezett irányban munkavezetőkké s általában önállóan és öntudatosan munkálkodó iparosokká képeztetnének ki.

— A tanfelügyelők intézménye évről-évre erősödik. A miniszter az 1878-iki költségvetésben kimutajta, hogy e rovat alatt mintegy 40,000 forint többletetre volna szükség, mert 16 megye van olyan, melynek nincs külön tanfelügyelője, de együtt 8 tankerületet képeznek. A miniszter mindazonáltal a tanfelügyelőségek költségét csak az idei 160,000 forintban vette fel, de felhatalmazást kér magának, hogy az előreláthatólag mutatózó kiadás többletet a tanfelügyelők és segédek szaporítására, a tanító és nótanítókép-ző intézetek vagy a népnevelők 1878-ra előirányzott szükségleteiből fedezhesse a mutatózó megtakarítások erejéhez képest.

— Az osztrák költségvetési bizottság ülésében Skene új módot ajánlott a költségvetés tárgyalására. Javaslatá szerint a költségvetés egy öt tagból álló albizottsághoz utasították, ez az albizottság átvizsgálván a budgetet, s a megtakarításokról jelentést tenne a plenum elé.

Olyan csinált dolognak tűnik föl előtem ez a pompa. A keresettség, a mesterség, a művészet nyomait látom az érzelmek igazsága helyett.

A hiúság, a dicsekvés, a gőg, az egymást fölálmutni akarás árnyát látom megrezzenni a csillogásban.

Ugy jó nekem, mintha azok a büszke, fényárban úszó sirbaltok végtelen megvetéssel tekintenek le, a lábaimnál alázatosan horgadozó sirhalmokra, melyekre a színes lángok száza helyett nem jutott egyéb, egy pár nyomoru gyertyaszál-nál, beszurva a koszorútan porba.

Ugy jó nekem: mintha ama pazar disztmények megrendelőinek arcain inkább a megelégedés, mint a meghatottság vonásai nyernének kifejezést.

Ugy jó nekem: mintha nagy része e végső nyughelyeknek, háborítatlanul pihenne e perczben is a csönd és homály ölében, ha a mai nap megünneplése véletlenül nem volna hagyományos szokás.

Mert az élő ember nem tagadja meg magát, még a halottak között sem.

Pedig mennyivel felemelőbb, mennyivel lélektisztítóbb volna ez ünnepély, ha a hideg külsőséggel szakítva, az uristen napvilágánál fölkeresnők a gyászos temetőt s legalább néhány órára levette közönséges gyarlóságainkat, átengednők lelkiünket a meleg emlékezet, a csöndes elmélkedés, az önmagunkba szállás érzelmeknek.

Ha legalább itt, az enyészett hatalmas szeleme előtt, elismernők, hogy mindnyáján testvérek vagyunk a megsemmisülésben s egy perczre melegebben dobogva föl szívünk egymás örömei és szenvedései iránt.

Ha az a boldog is, kit még nem kötnek

melynek nem kellene az egész költségvetést áttanulmányozni és végleg tárgyalni. Skene tervének azonban minden oldalról neki rontották, s azon szerencsésen elverték a port.

— A közös ministertanácsból a „N. Fr. Pr.” a következő részleteket jelenti: A min. tanács mindenekelőtt elhatározta, hogy először a vámtarifát fogja a két parlament elé terjesztetni, hogy lehetségessé tegye a kiegyezés megkötését és a monarchia kereskedelmi ügyei szabályozva legyenek. A német vámszerződést illetőleg a német kormány meghatalmazottai már hónapokkal ezelőtt állottak elő azon javaslattal, hogy a kereskedelmi szerződés ejtessék el és legtöbb kedvezményi szerződés kötések; ez jobban felel meg a német kormány intentionának. Most tehát ezen terv elevenítették föl, oly formán, hogy Ausztria-Magyarországnak a vámcartell és anyers-termények szabad kivitele, Németországnak pedig a kikészítési eljárás megtartása biztosították. Kormánykörökben hiszik, hogy Bismarck hajlandó lesz e német származásu javaslatot elfogadni.

Azon hírt, hogy Olaszországgal kezdenének alkudozásokat, a „N. Fr. Pr.” egészen valótlannak nyilvánítja, mert ha Németországgal az újabb kísérlet is megihuslna, az a kérdés merülne fel, hogy a kereskedelmi politikát csakugyan kereskedelmi szerződések alapján kell-e szabályozni. Egyelőre márvald körökben az a nézet uralkodik, hogy az alkudozások Németországgal ezéhoz fognak vezetni.

A HÁBORU.

A harczterőről a táviratok csak kőszá hieket tudnak jelenti. Beszólnék a nagyobb harczról Plevnánál, a másik harczról az orchaniei uton, végre a komoly ütközetről Rasgrad közelében, de mindezek csak magánforrásból merítvők és hivatalosan megerősítve nincsenek. Az orosz humberg, mely Telis elfoglalásával üzetett, most már egészen le van álcázva. A foglyul ejtett pár száz ember nem rendes katona, hanem basi-bozuk volt, kik kellően felfegyverezve nem voltak s a Plevna körüli falvak lakóiból kerültek ki.

A Telisben levő 300 rendes katona utat tört magának a közeli Radomirczébe, hol hírszerint még mindig nagyobb haderő áll. Sefket pasza főselege azonban Orchanieba vonult vissza, s az ottani erődítmények védelmére és Sophia fedezéséke szorítokzik. Sefket pasa ezen magatartásából joggal azt lehet következtetni, hogy nem aggodik Osman pasa sorsa felett, s hogy Plevna bőven el van látva élelmi szerrel és más hadi készlettel. A legutóbbi hadiműveletek azonban tényleg mégis valóságosá tették Plevna cernirozását. Az Isker és Vid közt most legalább 25.000 orosz áll, kik teljesen uralkodnak a sophiai és rahovai ut felett. A „Pol.”

drága hamvak a temetőhöz, még az is ejtene egy meleg könyvet a hideg földben hamvadókért, elgondolva: hogy egy rövid év alatt talán ő is egy kedves nevet fog véstetni az egyszerű fejűre, vagy pompás grauit-szoborra.

És — ha már az érzelmek kimutatására okvetlen szükséges a kiadás: milyen szép alkalom lenne a könyöröltes szívekre nézve: ha e temetői pompa költségeit, a halottak helyett — a kiknek egy sincs már semmire szükségük a sir nyugalomban — oda adnák azoknak az élőknek, a kiknek még oly sokra volna szükségük a lét nyomorai közepette.

Oh, a jó halottak üdvözült szellemei bizonyára nem haragudnának meg azért s örömet fogadnák el a csillogó halálkönyveket, a küszönet halkan tördelt szavait — a mécsek hideg lángjai s a temető betöltő vidor zaj helyett...

De hová ragadnak e gyermekes, naiv gondolatok?

Hiszen az ember csak ember, a ki nem örömet szalaszítja el az alkalmat, a hol látni és láttatni lehet.

A női toilették ép oly kaczerül lebbennek tova, mint a sétány árnyas fasorai között; az arczokon a megszokott kifejezések; az ajkakon ép oly eleven zsvaj, mint valami hangversenyteremben.

Semmi sem mutat arra: hogy ez ünnepély tulajdonképen gyász-ünnepély.

Nem tehetek róla: de akaratlanul is eszembe jut egy régi-régi történelmi adoma, mely nagyon alkalmas arra, hogy az embert rácsábita egy kis — keserű nevetésre.

Még a babonás, hiszékeny korban történt, a mikor még a bíróságok előtt javában folytak a „bűbájosok pórei.”

Corr. a zimniczai tudósítója szerint az orosz fővezénylet most az összes plevnai főerődök ellen egyszerre akarja a sánczmunkákat megkezdni, s ha ezek elkészülnek, apró rohamok fognak a törökök ellen intéztetni. Általános rohamtámadásról csak akkor lesz megint szó, ha a török hadállások vagy át-türetnek, vagy legalább annyira meggyengítettnek, hogy a roham sikere biztosítottnak lesz tekinthető. Más hírek szerint azonban az oroszok nov. 1-jén általános rohamot akarnak Plevna ellen intézni.

Ugyane levelező szerint az oroszok a Lomnál sem hajlandók figyelő magatartásukból egyhamar kilépni. Az oroszokat azonban nem kevés-sé nyugtalanítja, hogy Szuleiman pasa seregének egy részét Turtukaba a Duna mellé rendelte s Olteniczában a románok már látják, hogy a tulparton jelentékeny török haderő áll. Szuleiman pasa tehát még mindig nem mondott le a tervről, hogy Romániába törjön s így kényszerítse az el-lenséget Bulgária kiűtésére. Végül levelező ki-emeli, hogy Zimmermann tábornok dobrudzaei se-rege jövőre is tartózkodni fog minden offensi-vától.

Annál komolyabb harczok várhatók Arméniában, hol Herman és Tergusakoff hadai már egyesültek egymással, s alig három órányira á-lanak Moukhtar pasa táboraitól. Az azonban, hogy már Haszan-Kaletben lőnnének, merő képtelenség, mert ez a hely közelebb esik Erzerumhoz, mint Köpriki, melyet Moukhtar pasa még mindig meg-szállva tart. Az oroszok észak felől is előnyomul-nak, s már Oltilban vannak. A helyzet Arméniá-ban föltöte komoly, s Erzerum sorsa a legna-gyobb veszélyben forog, ha hadi szerencse folya-mában nem áll be gyors változás.

A gorny-dubniki csata.

A gorny-dubniki csatáról jelenti a „Times” mai száma: Orosz részéről 12—14,000 ember vett részt a harczban. Csikorgó hidegben hosszú me-netet tettek és élsánczolva találtak a törököket három falu előtt. A lövések kezdték a harczot és legtöbb veszteséget szenvedtek, egy ezredes megöletett, egy megsebesült; 23 tiszt és 1333 közlegény elesett, megsebesült és eltűnt. A csata reggeli 8 órától esti 6 óráig tartott. A török po-síciók csak a harmadik roham után vették be. A törökök hőiesen harcoltak. A veszteségek: 4000 halott, temérdek sebesült és több mint 4000 fogoly. Az oroszok megerősítik Gorny-Dubnikot és Telist.

Az 1878-iki költségvetés.

Széll Kálmán pénzügyminiszter beszéde a képviselőház oct. 30-iki ülésében.

T. ház! Midőn az 1878. évi államköltségvetést azon kéréssel teszem le a t. ház asztalára, hogy azt véleményezésre végezt az állandó pénzügyi

Néhány ilyen „bűbájos” ütött egyszer tanyát egy jámbor helység lakói között. Jó nyereségre akaráván szert tenni, egy ember személyvesztése mellett elhitették a jó emberekkel, hogy ők bírják a halottak feltámasztásának titkát s hajlandók — persze jó sallárjum mellett — ebbeli tudományuknak bizonyosságát adni. Akadt is néhány jámbor lélek, kik megkuporgatott pénzeszkőjüket kész szívrrel fölajánlották a csalóknak, abbeli édes reményükben: hogy elhunyt kedveseiket ismét élve szoríthatják karjaik közé — de bizony ezeknek száma nem igen sokra ment, s nem valami bőven csorgott a jövedelem.

Végre a csalók egy napon kijelentették: hogy immár másfelé veszik útjukat, de előbb, — hogy jó emléket hagyjanak magok után — a helység összes halottjait feltámasztják, még pedig ingyen.

Erre aztán nagy lett a mozgalom.

A csalók lakában egymást érte a sok látogató, kik közül valamennyinek kérelme — kísérve egy-egy csinos összegecskétől — nagy titokban oda ment ki: hogy ha már az isteni gondviselésnek tetszett az övéit kiszóllítani abból a siralomnak völgyéből: hát — kérik alásan bűbájos uraimékat — tegyék meg azt a csekély szíveséget és — ne háborítsák meg őket a csöndes nyugodalmukban!

Ezt a historiat pedig nem valami misantrop csufolkodó találta ki, hanem így történt vala ez szörül-ször, Könyves Kálmán bíjes királyunk idejében, a mint azt a krónikások híven folgyeztették.

És, az isten bocsásson meg nekünk, nem tudjuk: vajlon ez a történetcske — ha ugyan ilyenféle bűbájosok még ma is hirtre találhat-

A „KELET” TÁRCZÁJA.

HALOTTAK NAPJÁN.

Mégis csak barbár uri emberek voltak azok a régi egyiptomiak.

Hogy ők még lakmározni sem tudtak a nélkül, hogy a prosceniumra oda ne helyezzenek egy koporsót, vagy csontvárat, vagy legalább egy halálfőt, mely őket az élet örömei közepette a lét véges voltára, az enyészetnek észrevétlen, de kélrelhetetlen működésére figyelmeztesse.

Azok az indusok s más vad törzsek tagjai sem dicsekedhettek valami szalonias finomsággal, kik barátaik s ellenségeik sirjai felett véres áldozatokkal, összhangtalanul harsogó zenével, szidolaj kurjongatásokkal, örült teltetésekkel adtak fel kifejezést annak, hogy még élnek és — em lékeznek.

Néhány rövid évezred letűnt s azóta nagyot fordult a világ. Egyiptom virágokra örökre letűnt; a hatalmas pharaók csak mint mumiák ha léteznek még, valamelyik gúla üregében; a halál-főt tartó rabszolgák sem disztálják többé a világalmulatozó vendégeit; a vad kiasztákat is egyre-másra sepi el a föld színéről a művelődés nivellirozó keze — de az emberiség még ma is szereti jelet adni annak, hogy ő még folyton él és — emlékezik.

Csakhoggy minő különbséggel!

A csontvázakat és halálfejeket szépen elhelyezük az anatómiai muzeumokba s eszünkbe sem jut vendégeik hinni őket lakomájukhoz, hogy

bizottsághoz utasítani sziveskedjék, beszédemben az ezen költségvetés által visszatérítendő államháztartási állapotok megismeretetésének keretéhez fogok szorososan ragaszkodni. Azóta, hogy két évvel ezelőtt az 1876-ik évi államköltségvetés előirányzatát előterjesztettem, melynek előire itam, hogy számos pénzügyi és nem pénzügyi kérdés elintézésén kívül, államkiadásainknak lehető megszorítása és bevételeinknek azonnali fokozása és folytonos fejlesztése az, a mihez habozás nélkül nyulnunk kell, ha azt akarjuk, hogy a megzavart pénzügyi sulyegyen helyreállítására irányzott törekvéseink sikerre vezessenek: ketségtelen, hogy a viszonyokban rejlő nagy nehézségekhez képest, aránylag igen sok történt, mindkét irányban, és ha nem történt meg minden, és igen sok még a tennivaló ezen a téren, ennek oka, a mellett, hogy a feladat nagy és nehéz, a vele összefüggésben levő kérdések számszámok, és ezeknek czél szerű megoldására a viszonyok általában nem kedvezők, főleg abban keresendő, hogy csak hosszú évek nehézsége munkája javíthatja meg teljesen azon méreleget, melyet az erők tulbecsülése mellett rövid percekben decretált, de állandókká vált aránytalan nagy kiadási tételek tulterheltek, hogy kitarló és lankadást nem ismerő erőfeszítéssel is nem egyszerre, hanem csak lassan és fokozatosan lehet urává lenni azon pénzügyi helyzetnek, melyet a mérlegnek ezen megzavarása okozott, és melyben a folytonosan emelkedő kiadások terhét a hosszú évek során reánk nehezedett mindennemű csapások és bajok által meggyengült és fejlődésükben megakasztott közgazdasági erők ellensúlyozni nem bírták. A kérdés az, hogy ha nincs is előre a kitűzött czél, a most előterjesztett költségvetés mutat-e általában és mutat-e olyan haladást, mely a czélhoz közelebb is hoz bennünket? Ez a főkérdés a helyzet megítélésében és ennek vizsgálataba becsatlakozom, midőn költségvetésemet a t. ház előtt ismertetni és jellemezni fogom; ezen túl pedig nem terjeszkedem, mert a mai perczet oly kérdések fenyegetésére, melyeknek czél szerű megoldása a jövőre és annak esélyeibe nyulik, a legalkalmasabbnak nem tartom.

A ki figyelemmel kísérté azon két előirányzatot, mely a most benyújtott költségvetést megelőzte, az 1876. és 1877. éveket, emlékeznem fog rá, hogy aránylag mily megtakarításokat mutatnak azok azon részeikben, melyek az ország ugynevezett belső szükségleteinek kielégítésére vannak felvéve. 1875-ről 1876-ra a kiadások végösszege nem apadt ugyan, mert 1875-ben 237.7 milliót, — 1876-ban 238 milliót tett. De ennek oka az, hogy a költségvetés azon részei, melyeknek nagy része szerződés szerű kötelezettségek természetével bír, az előző évinél 7.4 millióval nagyobbak voltak. Azon kiadások, melyek az ország adminisztratív költségeinek és belső szükségleteinek fedezésére fordítottak, 6-8 millióval kisebb összeggel vétettek fel, ez arány áll 1876-ról 1877-re, a mikor az első sorban említett költségek 6 millióval nagyobb költséggel irányoztatottak elő; míg a második sorban érintett kiadások 6.000.000 apadást tanúsítanak. Majdnem 13.000.000 frt tehát az, a mely összeggel a két évről terhe a kiadások ezen részeiben könnyítették. Ez azt teszi, hogy még nem bírtuk hátráltatni azon kiadásokat, melyek, mint az ágió hullámszája, az időközben létesített kölcsönök kamatai, a monarchia iránti kötelezettségeink teljesítésénél fogva, a közügyi költségek emelőleg hatottak kiadási előirányzatunkra; azon költségeket, melyeknek lezárítása hatalmunkban volt, az ország belkiadásaira fordított költségeket ezen jelentékeny összeggel mérsékeltek. Ez csak ugy

ának — nem ismétlődnek-e hasonlóan, jelen körünkben is!

Mert hiszen
„... A könyvt ki számálhatja meg:
Mely itt készinsőségben alpereg?
Hantot — hogy meg ne szólja a világ —
A férj, utalt nő siralmára vág.
Az övegy szive gyászba nem borult:
S hoz férjének immortell-koszorut.
Testvér testvére bérnyilkost fogad:
S ültet sirjára fát, virágokav...
A világ egyik legszelebb lelkü, legszere-
tebb szívű költője írta e sötét sorokat, mikor egy-
szer elmerengett a temetőben.
Hanem azért mi higyük el: hogy nem épen
olyan rossz ez a világ s a szegény halottaknak,
legalább egyszer egy évben, jut egy kis rész a hű
emlékezetből.
A temető egy-egy setét, csöndes zugából fá-
jó sohajok s az elfojtott zokogás töredezett hang-
jai törnek elő.
Igen, igen! Vannak még ragaszkodó, meleg
szívek, melyek szeretnek, szenvednek és — soha
nem felejtnek.
És most isten veletek, jó halottak! ...
De nem! Ne forduljunk el még egy perczre
az enyészett szomorú eszméjéől.
Röplünk el gondolatban arra a gyászos
mezőre, melyen nincs annyi sír, a hány a ha-
lott. A hol égő falvak és városok szolgáltatták
a világitást s vér-hullás pótolja a könyek hul-
latását.
Emlékezzünk meg azokról is, kik még ne-
hány hó, tán néhány nap előtt, életkedvvel, bá-
torossággal, szerelemmel és honszeretettel szívükben
üdözöltek a földelő napot — s kiket a már
sírva emlegetnek övéik, névnapjukon — a
halottak napján!

történhetett, hogy minden téren a nélkülözhetel-
en szükséges kiadásra igyekeztünk szorítkozni.
Ezen reductiókat minden évben ily arányban foly-
tatni nem lehet, mert az állami funkciók ellátását
bizonyos határon és mértékben til megzorítani le-
hetetlen. Nem könnyű feladat már maga az, hogy az egyes
intézmények az élet fejlődése és az irántuk támasztott
nagyobb igények mellett, a költségeknek emelése nél-
kül ezeljünk megfeleljenek.
(Folyt. köv.)

A költségvetés.

(Netto-budget.)

A) Rendes kiadások.

	Előirányzat	1878.	1877.
Királyi udvartartás	4,650.000	4,650.000	
Kabineti iroda	72,514	74,041	
Országgyűlés	1,136.677	1,159.032	
Közönségi kiadások	29,063.464	32,612.223	
Központi nyugdíjak	154.505	171.015	
Nyugdíjak	3,824.139	3,641.857	
Allamadósságok	78,403.101	77,597.009	
Vasuti kamatbiztosítási előlegek	15,000.000	15,400.000	
Horvát-Szlavonországok beligazgatása	5,392.406	5,258.308	
Fiume	83.862	83.862	
Állami számvévézőszék	129.200	132.280	
Miniszterelnökség	309.260	309.635	
Ő felsége személye körüli miniszterium	50.334	50.334	
Horvát-szlavon-dalmát miniszterium	35.880	35.940	
Belügyminiszterium	6,708.200	6,822.464	
Pénzügyminiszterium	6,596.017	6,669.462	
Közmunka- és közleke- dési miniszterium	4,108.316	3,799.919	
Földmívelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter.	1,414.216	1,417.804	
Vallás- és közoktatás- ügyi miniszterium	3,700.889	3,566.669	
Igazságügyi miniszterium	9,471.969	9,110.815	
Honvédelmi miniszterium	6,039.937	5,943.700	
Összesen	176,344.553	178,506.376	

B) Átmeneti kiadások és beruházások.

	Előirányzat	1878.	1877.
Pénzügyminiszterium	401.711	255.801	
Közmunka- és közleke- dési miniszterium	—	199.260	
Földmívelés-, ipar- és ke- reskedelmi miniszterium	80.700	103.000	
Vallás- és közoktatásügyi miniszterium	4.312	—	
Honvédelmi miniszterium	331.990	544.522	
Összesen	818.713	1,102.583	

II. Beruházások.

	Előirányzat	1878.	1877.
Pénzügyminiszterium	2,077.812	2,173.992	
Közmunka- és közlekedési miniszterium	2,894.143	3,374.122	
Vallás- és közoktatásügyi miniszterium	32.500	20.000	
Igazságügyi miniszterium	105.000	40.000	
Összesen	5,109.455	5,608.114	

Összes kiadás 182,172.721 185,217.073

A) Rendes bevételek.

	Előirányzat	1878.	1877.
Egyenes adók	88,108.300	86,244.423	
Fogyasztási adók	13,028.160	13,226.689	
Határám (kezelési áta- lányból)	134,274	133.987	
Bélyeg	7,853.821	7,846.111	
Jogilletékek	14,014.707	14,160.422	
Díjak	7,601	9,278	
Fémjelzés	21,276	20.349	
Út-, hid- és rérvám	16,536.652	15,015.659	
Dohány	1,940.487	1,837.487	
Lotto	11,345.896	10,997.039	
Só	3,377.181	3,444.698	
Államjóságok			

Kérjük istent, hogy azokat a halottakat, kik
nemzetünk, hazájuk becsületéért, tüzhelyük nőik,
gyermekük védelmében veszítették életüket a rab-
lók elleni szent csatában — az uristen emelle föl
azokat legszebb paradicsomába s emelt emléke-
s levet kalappal gondoljon megsejtelt emléktük-
re a késő utókor!

Hát az élők számára ne kérjünk-e semmit?
De igen!

Kérjük az istent, hogy azokat, kik nemze-
tük díszét, virágát átkozott kezekkel kitépték az
édes otthon földéből, hogy elhurcolják őket a
vérenek piacra; kik békés alattvalókat ráuszították
más békés nemzetekre, csakhogy gyalázatos
terveiket tűzön-vízen keresztül vigyék; kik a bő-
ség ölénben döszölnek addig, míg hatalmuk fen-
tartói éhen és szomjjan vesznek el; kik puha, me-
leg párnák közt szenderegnek addig, míg alatt-
valóik nyomorékká fagnak a sánczok fagyos, ke-
mény rögei között; kik páholyt építenek maguk-
nak, hogy onnan nézzék állati gyönyörrel azokat
a borzalmakat, melyeket ők idéztek elő a szere-
tet istenének nevében — kérjük istent: hogy ver-
je meg azokat a fölébredt lelkiismeretnek átká-
val. Hogy álmaikon szövődjének keresztül az öz-
vegyek és árvák jajjai, a haladókól hörgései, hogy
vérenek illata párologjon föl telt poharukból s
érezze, hogy „undok vér gőze veti föl a tálat,”
s hasztalan folyamodjanak, ellene „Arabia minden
illatszerihez!” A véresűp hullását érezzék bi-
bór-palástjukon, mint érezte volt Kanut király s
egy évben nem egyszer, de 365-ször neheztöljön
lelkükre lidércnyomás gyanánt a „halottak e-
mlékezte.”

Ugy legyen!

Indali Gyula.

Államerdők	2,458,923	2,619,264
Bányászati és pénzverés	83,390	215,171
Államnyomda	36,181	36,181
Államépületek	20,055	21,430
Államvasutak tiszta jó- vedelme	2,706,870	2,600,000
Államvasutak gépgyára- nak tiszta jövedelme	40,000	25,000
Ingó államvagyon	514,573	386,554
Külföldi bevételek	406,276	380,121
Bányailletékek	100,000	100,000
Posta	1,000,000	807,740
Távirda (hiány)	330,110	344,210

Összesen 163,405,013 159,793,393

B) Átmeneti bevételek.

Sorsolási kölcsön	239,006	175,401
Bordésmaváltás	6,719	14,068
Tiszai koronai kerület váltásösszege	52,145	154,052
Államjavak eladásából	400,000	400,000
Állami előlegekből	635,000	672,100
Az állam bir tokában levő értékpapírok értékesi- téséből	1,200,000	1,500,000
Összesen	2,532,870	2,915,621
Összes bevétel	165,937,883	162,709,014
Összes kiadás	182,272,721	185,217,073
	16,334,838	22,508,059

Ebből levonandó a fede-
zet és szükséglet kö-
zött mutatkozó többlet

700,000

15,634,838 22,508,059

Ezen hiányban foglaltat-
nak az állami adóssá-
gok törlesztésére
felvett összegek

8,911,448

E nélkül a hiány

6,723,390

Válasz Horváth László urnak

a kézdívsárhelyi katona-elszállítás tárgyában.

K.-Vásárhely, okt. 29. 1877.

Tekintetes szerkesztő ur! A „Kelet” f. évi
245. számában „Czáfolat” czim alatt egy czikk
jelent meg, melyben Háromszék megye főjegyzője
mélt. Horváth László ur, egy levelezőnek bizo-
nyos ügyekről való alapos vagy nem alapos tu-
domását s helyes vagy nem helyes véleményét
tartalmazó és a 240. számban megjelent cikkét
egy czáfolja meg, hogy csekély személyemet elő-
rántva kétértelmű magaviseletű tisztviselőnek be-
lyegez s minden bajok egyedüli okozójának nyil-
vánít.

Hogy ezen modorral az öt bántó levelező-
nek állításai meg lettek-e czáfolva, nem vitatom,
ezt bírálja meg a közönség; de azt érzem és tu-
dom, hogy azért, mert: valakinek keltetett a
szabadsájtó védelme alatt a főjegyző urról ilyen
vagy olyan nyilatkozatokat bocsátani közre, kár
volt bosszankodását velem éreztetni s egész ár-
tatlanul engem huzni be egyedüli főbűnösnek a
dologba, mert ez által én is kényszerítve lettem
a tényállást, még a főjegyző urnál is igazabban
adni elő, noha kényes, mert oly egyének- és hi-
vatalos intézkedéseknek kell szükségképp felem-
liteniük, a kiknek és melyeknek ily nyilvános
módoni felemlítésére én soha nem gondoltam, —
azonban még is merem tenni azért, mert az ille-
tő személyek és testületek sem sértetnek általa —
mivel minden tette a maga kötelességét hiven,
lelkismeretesen, csakhogy a körülmények roha-
mosabban alakultak, semhogy a sok kényes és
complicált ügynek kellő körültekintéssel való el-
végezhetősére elég idő lett volna.

Példabeszéd tartja, hogy harmadik az Isten
igaza. Ezt a dolgot is elmondta egyszer a leve-
lező, reá czáfolt másodiknak a főjegyző ur velem
s hadd mondjam el én most harmadszor a valódi
tényállást, mert az egészről annyit igaz, hogy ne-
kem jutott az alkalom belőle, legtöbb részletet
tudni meg eredetiben.

Előbb tehát az iskolákról azután a koreso-
mákról. Előre bocsátva, miszerint a széke-
ly mozgalomnak nevezett úgy annyira haladt
volt, hogy a bírósági működés kezdetét vette és
a letartóztatások megtörténtek, szeptember 29-én
délre, egy órnagy ur vezetésé alatt, városunkba
érkezett a Brassóban állomásozó s Sándor orosz
czár nevét viselő 2-ik sorozatról egy zászlóalj
katonaság. Ezek polgárainknál páronként elszállá-
soltattak s közöttük és a polgárság között, a nem
remélt — s észintén megvalva nem is igen óhaj-
tott — körülményhez mért lehető legjobb bará-
tság azonnal létrejött. Ily körülmények között ta-
lált f. hó 1-én este felé azon figyelemzetés, hogy
másnap délre Brassóból — szekerekkel küld-
ve — még 3 század gyalogság, utánna való nap-
ra pedig Rozsnyóról egy század huszárság érke-
zik erősítésül. Tisztek és tisztviselők, katonák és
polgárok egymás szemé közé nézve őszinte csodál-
kozással kérdezték, hogy vajjon hol történt ak-
kora dolog, a miért ezen intézkedéseket ily gyor-
san, sőt feltűnő módon kellett foganatosítani?

Csakugyan más nap déltájra, be is rohogott
— mintegy 40 szekeren a 3 század gyalogság s
vele egy alezredes, sőt maga a parancsnok is ez-
redes ur is, a ki megérkezése első pillanatában
rögtön kijelentette, hogy katonáit szétszálá-
lósolva nem fogja tartani, azért utánna
kell nézni azonnal, hogy hová lehetne a legény-
séget egész csoportban laktnyaszerű módon be-
helyezni? Hogy pedig szándéka komoly, azt be-
bizonyította az által, hogy a helytt állomásozó
24. honvéd zászlóalj laktanyáját megszemlélve,
miután ott annyi szobát kapott, 2 századot azon-
nal beköltöztetett. Az első pillanatokban különös-
nek s mondhatni szomorúnak tűnt fel ezen ko-

moly rendelkezés, de csakhamar érthetővé vált és
el kellett ismernünk az ezredes ur törekvésének
szabályszerűségét, mert a jó „Kronstädter Ztg.”
az előtti számában, egész véros háboru volt K.-
Vásárhelyről írva, 30—40 katoná bolton terítet-
tett piacunkra s egy Brassóban mint főispáni
székhelyünkön — S.-Szt.-Györgyön — szem nem
látta, fűj hallotta kegyetlen öldöklésekről s
teljesen kifejlődött lázadásról szóló kövér kacsa-
k repkedtek körül.

Nagy Gábor,
polgármester.

(Vége köv.)

TANÜGY.

Kolozs megye tantestületének 1877. évi
rendes közgyűlése.

II. nap.

Mielőtt a mai nap eseményeinek részletes
leírásához kezdenék, a tegnapi napról még megjeg-
ezni kívánjuk, hogy a tanitóstestület tagjai tegnapi
délután 3 órakor testületileg kísérték a muzeum-
kertbe, ott megsejmeltek az állat- és rovargyűj-
temény, melyek után visszatérve, sietett minél na-
gyobb számban megjelenni a polgári iskola he-
lyiségében, hol Parádi Kálmán tanár, „módszer-
tani kulcs a rovarok tanításához” czim alatt egy
igen hasznos, igazi szakértelemről tanuskodó elő-
adást tartott, melyből minden tanitót merithetett
magának sok oly hasznos ismeretet a természet-
rajz czágából, melylyel ez ideig aligha bírt. Parádi
Kálmán ezen csaknem egy és fél óráig tartó
szép és szakértelemről tanuskodó előadásáért a
nagy számmal egybegyűlt tanügybarátok által lel-
kesen megjeleneztetett. Ezek után a gyűlés szét-
oszolván este 8 órára Sárdi József unitarius ta-
nitó ur vendégszerző házához gyűlt össze a ta-
nitók és tanügybarátok igen szép száma, hol egy
rögtönzött társas vacsora elköltése mellett egy
pár kedélyes perczet töltöttek el egymás társa-
ságában.

Következett tehát a mai nap sorrendjének
letárgyalása, mely reggel 8 órakor Váradai Ká-
roly polg. isk. tanár nyilvános tanításával vette
kezdét; ezt követte Turcsányi Gyula luth. s.
lelkész nyilvános tanítása; mind két nyilvános ta-
nításról jó lelkiismerettel elmondhatjuk, hogy tel-
jesen jól sikerült, különösen pedig a Váradai any-
nyira tapintatos, sok szakértelemről tanuskodó
nyilv. tanítás volt, hogy kitűnőnek mondható.

Pont 10 órakor a tantestület tagjai a vá-
rosház tanácstermébe sereglettek össze, hol a kö-
gyűlés folytatása meg is kezdődött. Elnök fölhi-
va a jegyző Pataki Ferenczet, hogy a tegnapi napról
szóló jegyzőkönyvet olvassa fel. A jegyzőkönyv
keves módosítással hitelesítetté, elnök, az írá-
nyába eddig tanúsított bizalomért forró köszönetet
mond a közgyűlésnek s egyszersmind ez állásától
visszalépvé, fölhiiva a közgyűlést, hogy nevezzen
ki egy korelnököt, ki a közgyűlést tovább vezesse.
A bizalom Indali Péter tanárban összpontosulván,
korelnöknek egyhangulag fölkereték. Korelnök a
szavazatszedő bizottság elnökét Cziráj Albertet
fölkéri, tegye meg jelentését a választásra nézve,
mely megtörténvén, korelnök enuntialja a szava-
zatok megszűnését. E szerint a jövő évi tisztikar a
következőkben választott: elnök: Váradai Ká-
roly; alelnök: Benedek József; titkár: Paal Fe-
rencz; jegyző: Nyárádi Lajos és Pataki Fe-
rencz; pénztárnok: Propper Ferencz; tanszertár-
nok: Benedek Áron; könyvtárnok: Dézi László.
A választmányba a következők lettek bevalasztva:
Szász Domokos, Jancsó Lajos, Parádi Kálmán,
Gazsi József, Cziráj Albert mint alapító tagok,
továbbá Kiss Sándor, Boér Gergely, Spengel K.
Ede, Turcsányi Gyula, Szőlősi István, Dedk Józ-
sef, Fazakas József, Gunesch Károly, Szent-
györgyi Lajos, Rieger Imre, Sárdi József, Indali
Péter, Kozma József és Tarcsafalvi Albert mint
rendes tagok.

Az új tisztviselői kar elnöke Váradai Ká-
roly igen lelkes és hatásos szavakkal köszönte
meg a közgyűlésnek ugy a benne, mint tisztár-
sai megválasztásában vetett bizalmat. Melyek után
az új tisztikar helyét elfoglalva a tanácskozás
kezdét vette.

Első sorban is a tegnapi napról a mai nap-
ra elasztatott egyleti lap ügye fennállásának to-
vábbi tárgyalása vételeit elő. Hosszas eszmecsere
után a következők megállapodásra jutottak ezt il-
letőleg: a „Család és iskola” czimú nevelésügyi
szaklapot a kolozs megyei tantestület magának
váltta azt a jövő évben is kiadja. Szerkesztőről
a központi választmány gondoskodik, valamint ar-
ról is, hogy az előfizetésekből fennmaradó feles-
leg fizetve legyenek. A lap egy évi fennállását a
tagok az által biztosítják, hogy azt egész éven
keresztül járatták, ez okból a tagok ott helyett a
közgyűlés termében aláírások által kötelezték er-
re magukat, mely összeg két részletben való ki-
fizetésének egybegyűjtésére a vidéki tagokat il-
letőleg: a fők-körök elnökei bizatnak meg.

Következett ezek után a pénztár felülviz-
sgálásra kiküldött bizottság elnökének jelentése,
melynek alapján a következőket jegyezhet-
jük meg:

A közpénztár évi bevétele 143 frt 81
kr, kiadás: 108 frt 85 kr, maradék 34 frt 96
kr, hátralékban van 62 frt. A tanszertár-
ti pénztár állása: bevétel: 149 frt 47 kr,
kiadás nem történt semmi. A „Család és is-
kola” czimú egyleti lap bevétele 814 frt 63 kr;

kiadása 714 frt 14 kr, maradék 100 frt 49 kr,
remélhető bevétel van még 273.

A könyv- és irattár felülvizsgálásáról
Dézi Gyula bizottsági elnök, a tanszertár meg-
vizsgálásáról Fazakas József biz. elnök tettek je-
lentést. Fölhiiva végre elnök a bíráló bizottság
elnökeit a jelentés megtételére. Nyárádi Lajos tor-
natanár nyilvános tanításáról Bács György b.-
hunyadi, Váradai Károlyról, Szentgyörgyi
Lajos valkói, és Turcsányi Gyula tanításáról pe-
dig Csoma Péter kalota-szt.-királyi tanitók tet-
ték meg jelentéseket, mely szerint mind a há-
rom teljesen sikerültnek mondatott ki.
Ezek után végre az egyes tagok által tett indít-
ványok letárgyalatván, elnök Váradai Károly a
közgyűlést egy rövid beszéddel, életvéen a vidéki
és helybeli lelkes és ügybuzgó tagokat, bezárta.
Ny—L.

Az erdélyrészi tanodák 1876—77 tanévi állapota.

IV. Rom. cath. Gynnasiumok.

6.) A kolozsvári r. c. főgynnasium.
E főgynnasiumban a tannyelv: magyar.
Mindennemű kiadás a r. c. tanulmányi alaptól
fedeztetik. Az épület a r. c. státus tulajdona,
melyben 19 szoba van.

A tanári testület a következőkből állott:
Igazgató: Váradai Mór. Tanárok: dr. Salzbauer
János, Moos János, dr. Schmidt Ágoston, Halmi
László, Réti Márton, Pivár Ignác, Jusztai Károly,
Daniel Joachim, dr. Ferenczi Alajos, Perger József,
Hadik Richárd, Lichtenegger József.

A tanulók összes száma 321, tehát 53-al
kevesebb mint tavaly.

Vallásra néz

